

MILJØVERNDEPARTEMENTET

Miljøpolitikken – fylkesmannens hovedutfordringer

Vi står overfor store utfordringer på flere områder:

Oppfølging og implementering av naturmangfoldloven

Gjennomføring av rovviltpolitikken vil fortsatt være krevende

Vannforvaltning

Tilsyn på forurensningsområdet

Klimautfordringene

Implementering av naturmangfoldloven

Naturmangfoldloven er den viktigste loven som er vedtatt noen sinne for forvaltning av norsk natur.

Loven trådte i kraft 1.juli 2009, unntatt kapitlet om fremmede organismer. Her må det på plass forskrifter før denne delen kan tre i kraft.

Miljøvernavingene står sentralt i implementering av loven.

Kunnskapsgrunnlaget

Bildet: innhenting av kunnskap om havet i forskningsprogrammet Mareano.

Kunnskapskravet er en del av lovens grunnmur; vitenskapelig kunnskap og erfaringsbasert kunnskap.

I tillegg innføres en **vurderingsplikt når natur er truet**.

Det kan både være der natur er truet av aktive tiltak, eller f.eks. der en naturtype er truet på grunn av ikke- bruk.

Kunnskap er konfliktdepende.

Fylkesmannen må følge med på at vedtak som fattes er basert på kunnskap.

Utvalgte naturtyper

Felles regler for forvaltning av natur utenfor verneområder

Konkretisere naturtyper det er spesielt viktig å ta vare på

Sektoransvar og sektormulighet

4

Foto: Jan Rabben/NN/Samfoto

Bildet: Kystlynghei på Vestlandet (nær Ryvarden fyr)

Definisjon: En naturtype er en ensartet type natur som omfatter alt plante- og dyreliv og de miljøfaktorene som virker der.

For første gang felles regler for forvaltning av natur utenfor verneområder. Forvaltningen skal skje gjennom bærekraftig bruk. Bidrar til en felles og mer helhetlig forvaltning over kommune- og fylkesgrenser og regiongrenser.

Gir sektorene bedre muligheter til å ta vare på natur og samtidig understreker ordningen sektorenes ansvar for å ta vare på natur.

Saksbehandling - utvalgte naturtyper

Bildet: Fisketomt vann

- Forslag til forskrift sendes på bred offentlig høring til alle berørte, herunder kommuner, miljø- og næringsorganisasjoner.
- Vedtak av Kongen i statsråd. Kan gjelde for hele eller deler av landet, eller for arealer over eller under en viss størrelse eller arealer av en viss kvalitet.
- Der det utarbeides handlingsplaner, bør dette i hovedsak skje parallelt med forskriftsarbeidet.
- Nært samarbeid mellom den som administrerer handlingsplanen og de myndigheter, organisasjoner eller grunneiere mv. som skal bidra til å gjennomføre målene og tiltakene i handlingsplanen
- Forvaltningsmyndigheten kan inngå avtale med grunneieren om å utføre nærmere bestemte skjøtselstiltak eller former for bruk.
- Egen tilskuddsordning. Midlene skal i hovedsak gå til aktive tiltak. Slike midler skal komme i tillegg til bl.a. landbrukets egne virkemidler.

Fylkesmannen: faglig "innspiller", medspiller og høringsinstans.

Utvelgingens betydning

Bildet : Ålegraseng (marin naturtype).

Utfordringer knyttet til utvalgte naturtyper: Gjengroing og utvikling av området gjennom nedbygging. Nødvendig tiltak for å hindre nedbygging kan f.eks være kjøp av tomt, skjøtsel og tilrettelegging.

Ved beslutninger, tildeling av tilskudd og det offentliges forvaltning av egen eiendom, "skal det tas særskilt hensyn til forekomster av en utvalgt naturtype, slik at forringelse av naturtypens utbredelse og forekomstenes økologiske tilstand unngås".

Før beslutning om inngrep i en forekomst av en utvalgt naturtype treffes, må konsekvensene for den utvalgte naturtypen klarlegges.

Ved vurderingen av om den utvalgte naturtypes utbredelse eller økologiske tilstand forringes, skal det legges vekt på forekomstens betydning for den samlede utbredelse og kvalitet av naturtypen og om en tilsvarende forekomst kan etableres eller utvikles på et annet sted. Tiltakshaveren kan pålegges å bære rimelige kostnader ved ivaretagelsen, opprettelsen eller utviklingen av en slik forekomst.

Fylkesmannens rolle: Være "vaktbikkje", bruke innsigelsesinstituttet hvis nødvendig, veilede og bistå kommunene.

Hvordan vil dette virke i praksis?

La oss si at vi er ti år fram i tid. Kongen i statsråd har pekt ut sine utvalgte naturtyper, og disse ligger pent inne på alle plankart i norske kommuner. Det skal bygges en vei.

Sjekke kart og registreringer. Mange interesser å ivareta. Hva skjer hvis jeg ikke velger å legge veien utenfor en forekomst av en utvalgt naturtype? Det vil koste Statens Vegvesen 100 mill kroner.

Kommune sier nei.

Det kan ikke jeg som veimyndighet leve med.

Det blir innsigelse, fordi det blir for dyrt og dermed lite samfunnsøkonomisk lønnsomt. En slik sak kan få tre mulige utfall:

1. Ja,
2. Nei,
3. Ja, men slik at man må betale for skjøtsel på en eller flere forekomster et annet sted.

Kunnskap er grunnlag for veien videre

Naturtyper i Norge (NiN)
Rødliste for naturtyper
Naturtypebase basert på NiN

8

Soria Moria II: de mest truede naturtypene skal få status som utvalgte naturtyper.

NiN: Det nye kategoriseringssystemet Naturtyper i Norge. Norge har trolig den største variasjonen i naturtyper i Norden. Bruk den klassifiseringen som står i NiN.

Rødliste for arter: Viktig at dere sier navnet på arten og den kategori den har fått i rødlisten i forvaltningsavgjørelser og innsigelser.

Rødliste for naturtyper skal komme i løpet av våren 2010. Viktig at dere sier navnet på naturtypen, utbredelse og den kategori den har fått i rødlisten i forvaltningsavgjørelser og innsigelser.

Dette blir et viktig faggrunnlag for det videre arbeidet med systematisk å sikre de truede naturtypene i Norge.

Rødlistene for både arter og naturtyper, gir godt grunnlag for å prioritere arter og naturtyper som det må settes inn tiltak for.

Naturtypebase basert på Naturtyper i Norge, vil være et viktig verktøy for å overføre allerede eksisterende kartleggingsdata for naturtyper til det nye systemet. Viktig at dere sier navnet på naturtypen, utbredelse og den kategori som følger av naturbasen (A, B og C-områder) i forvaltningsavgjørelser og innsigelser.

De første utvalgte naturtypene kommer neste år. Viktig at Fylkesmennene bruker begrepene.

De neste fem årene

Mange naturtyper vil bli utvalgt
Forvaltning av truede og sårbare
naturtyper vil være krevende de
kommende årene

9

Artsrikt beite

Foto: Tor Erik Branderud

Bilde: Syltbakkin, Nord-Fron, Artsrikt beite

Mange naturtyper vil bli utvalgt. I løpet av de neste fem årene vil det bli fremmet og forhåpentlig etablert, en rekke utvalgte naturtyper. Dette er et krevende arbeid. Det skal både foretas utvelging og utarbeides handlingsplaner for de utvalgte naturtypene. Videre skal det gjennomføres tiltak i tråd med handlingsplanen. Her vil fylkesmennene har en viktig faglig medspiller rolle i forhold til kommunene

Forvaltning av utvalgte naturtyper og truede og sårbare naturtyper. Ordningen med utvalgte naturtyper innebærer å legge hodet på blokka. Det er natur som anses som viktigere enn annen natur. Men en slik tilnærming vil først ha gyldighet når det om noen år er etablert et tilstrekkelig antall og faglig representativt utvalgte naturtyper. Det innebærer at det i de nærmeste årene vil være ekstremt viktig også å ha et spesielt fokus på naturtyper som er truet eller sårbar, men som ennå ikke er utvalgt.

Prioriterte arter

Moderniserer artsbeskyttelsen
– dynamisk

Ser arter og leveområder i
sammenheng – økologiske
funksjonsområder

Siktemålet er å oppnå en god
tilstand for arten

10 Klippeblåvinge

Foto: ©Ove Bergersen /NN/Samfoto

Prioriterte arter

Moderniserer artsbeskyttelsen. Er et dynamisk virkemiddel der arter og leveområder ses i sammenheng.

Siktemålet er å få arter i en god tilstand.

Redningsaksjon der målet er å avprioritere arter.

Saksbehandling - prioriterte arter

11

Dragehode

Foto: Jan Bekken

- Samarbeid i forkant av høring
- Bred offentlig høring
- Vedtas av Kongen i statsråd
- Handlingsplaner
- Tilskuddsordning
- Faglig "innspiller", medspiller og høringsinstans
- Budsjett 2010:
Forberedelse: 10 mill
Tilskuddsordning: 10 mill

Saksbehandling – prioriterte arter

- Samarbeid i forkant av høring.
- Forslag til forskrift sendes på bred offentlig høring til alle berørte, herunder miljø- og næringsorganisasjoner.
- Vedtas av Kongen i statsråd.
- Der det utarbeides handlingsplaner for økologiske funksjonsområder for prioriterte arter, bør dette i hovedsak skje parallelt med forskriftsarbeidet.
- Nært samarbeid mellom den som administrerer handlingsplanen og de myndigheter, organisasjoner eller grunneiere mv. som skal bidra til å gjennomføre målene og tiltakene i handlingsplanen.
- Egen tilskuddsordning. Midlene skal i hovedsak gå til aktive tiltak. I tillegg kan det være aktuelt å målrette bruk av sektorens, herunder landbruksforvaltningens, egne virkemidler og støtteordninger for å sikre en best mulig ivaretagelse av arter.

Fylkesmannens rolle i saksbehandlingen: tilsvarende som for utvalgte naturtyper; faglig "innspiller", medspiller og høringsinstans. Enkelte fylkesmenn kan også få oppgaver i forbindelse med utarbeidelse av handlingsplaner og i forbindelse med tilskuddsordningene.

Beskyttelsens innhold

Rød skogfrue

For prioriterte arter kan det fastsettes forbud mot enhver form for uttak og skade

Økologiske funksjonsområder av mindre omfang – ikke medføre vesentlig vanskeliggjøring

Miljømyndighetene har forvaltningsansvaret
Faglig innspill
Veilede kommunene
Følge opp handlingsplaner

Stor salamander

Fjellnøkleblom

12

Foto: Bård Bredegen

Foto: Sivert Basso

Foto: Marianne Gjørsvik

Beskyttelsens innhold

Kan fastsette forbud mot enhver form for uttak, skade eller ødeleggelse av en prioritert art.

Kan gi regler om beskyttelse av visse typer økologiske funksjonsområder av mindre omfang. Hensyn som pålegges må ikke medføre en vesentlig vanskeliggjøring av igangværende bruk.

Myndigheten etter loven kan gi dispensasjon dersom det ikke forringer artens bestandssituasjon eller bestandsutvikling, eller dersom vesentlige samfunnshensyn gjør det nødvendig.

Miljøvernmyndighetene har hånden på rattet.

Fylkesmannens rolle: fylkesmannen har fagkompetansen og skal følge opp forvaltningen og handlingsplanene.

Handlingsplaner

Handlingsplaner for prioriterte arter

Budsjett:
10 + 10 mill kroner
43 mill kroner

13

Solblom © Øystein Søbye / NN / Samfoto

Bildet: Planten solblom er sårbar og er knyttet til slåtteeng og beitemark, som har gått sterkt tilbake som følge av opphør av beite og utslått.

Det er satt av 43 mill kroner til bl.a. å utarbeide handlingsplaner for truede arter. I tillegg er det satt av 10 + 10 mill kroner til å etablere ordningen med prioriterte arter og økologiske funksjonsområder, samt å utarbeide handlingsplaner for disse.

Det er viktig at handlingsplaner som skal utarbeides ses i sammenheng med arter som skal prioriteres. Primært skal alle nye planer være planer for prioriterte arter, men det kan gjøres unntak fra dette.

Verneområder

15,7 % av fastlands-Norge er vernet
Gjennomføring av Nasjonalparkplanen og fylkesvise verneplaner
Skogvern og marin verneplan
Økt fokus på forvaltning og skjøtsel
Økt fokus på naturveiledning

14

Foto: Erik Johan Blomdal

Bildet: Store allé i Gullkronene naturreservat, Jarlsberg Hovedgård (Tønsberg kommune).

Ca 15,7 % av Fastlands-Norge er vernet per sept 2009; 32 nasjonalparker og i tillegg en rekke andre store verneområder.

2010 blir et viktig år: Nasjonalparkplanen og de fylkesvise verneplanene slutføres.

Det vil fortsatt være behov for vern av områder. Fokus framover blir på marint vern og skogvern.

Det blir et paradigmeskifte i vernepolitikken, fra etablering av verneområder til forvaltning og skjøtsel av områder som er vernet. Budsjetten til forvaltning økt betydelig de siste årene.

Tall som Direktoratet for naturforvaltning har hentet inn i 2008, viser at verneverdiene vurderes som truet i 38% av verneområdene, mens tallet i 1996 var på 18 %. Den største trusselen mot verneverdiene er i dag gjengroing. Dette gjelder ca 25 % av områdene. Forstyrrelser er en trussel i 19 % av områdene, mens fremmede organismer utgjør en trussel i 13 %.

Vi har økt fokus på veiledning. Veiledning gir kunnskap som igjen gir økt opplevelse av natur. Fylkesmannen har en viktig rolle her.

Lokalt ønske om nasjonalpark

Bilde (animert inn to bilder): 1) Steintjønna fra den lokalt foreslåtte nasjonalparken i Verran i Nord-Trøndelag. 2) Lokale politikere får besøk av statssekretær Heidi Sørensen for å diskutere forslaget om nasjonalpark.

Selv om gjennomføring av nasjonalparkplanen går mot slutten, kan det være aktuelt med flere nasjonalparker.

De fem ordførerne i Verran, Namdalseid, Osen, Roan og Åfjord har sammen foreslått å starte prosess for å opprette nasjonalpark (Dåapma) på ca 400 km² på Nord-Fosen.

Miljøverndepartementet har sendt oppdragsbrev til fylkesmennene i Nord og Sør-Trøndelag om å starte arbeidet.

Forvaltning og skjøtsel

Forvaltningen av verneområdene skal styrkes.

Forvaltning og skjøtsel er avgjørende for opprettholdelse av verneverdiene.

Utkast til forvaltningsplan for de store verneområdene skal etter naturmangfoldloven legges fram samtidig med vernevedtaket.

Regjeringen følger opp fjorårets budsjettøkning til forvaltning av verneområdene med ytterligere 54 mill kr. Til sammen bevilges nå 223 kr til forvaltning av verneområdene.

Konkrete forvaltnings- og skjøtselstiltak skal bidra til informasjon og tilrettelegging, kanalisering av ferdsel, motvirke trusselfaktorene og bekjempe fremmede arter.

Behovet for styrket forvaltning er bl.a. påpekt av Riksrevisjonen, som påviste at verneverdier går tapt som følge av manglende forvaltning.

Evalueringen av forsøkene med lokal forvaltning i fire store verneområder, (Dovrefjell-Sunndalsfjella, Blåfjella-Skjækerfjella, Setesdal Vesthei Ryfylkeheiane og Forollhogna), ga ikke entydige svar.

Etter høringsmøter og innspill fra bl.a. fylkesmennene, Utmarkskommunenens sammenslutning, KS og ulike organisasjoner, kom regjeringen fram til en modell for lokal forvaltning.

Kriterier for god forvaltning er at den er kunnskapsbasert, lokalt forankret og enhetlig. Den må være uavhengig av administrative grenser og gjenkjennbar i alle nasjonalparker. Lokal forvaltning vil ansvarliggjøre kommunene og styrke kommunenes eierskap til verneområdene.

Interkommunalt nasjonalparkstyre

Bildet: murt fangstgrav for villrein i fjellet i Nord-Gudbrandsdalen.

Kongen som øverste myndighet etter naturmangfoldloven, kan bestemme at kommunen eller et særskilt oppnevnt organ er forvaltningsmyndighet for et verneområde.

Forvaltningsmyndigheten delegeres til et politisk sammensatt **interkommunalt verneområde-/nasjonalparkstyre**. Oppnevnes av kommunestyrene.

Styret bør primært bestå av ordførere. Berørte fylkeskommuner skal være politisk representert. Samiske interesser er med der det er aktuelt.

Rom for eventuelle lokale tilpasninger, dersom spesielle forhold ligger til grunn. Vurderes i det enkelte tilfelle.

Forvaltningen krever samhandling med mange aktører. Berørte interesser skal sitte i et faglig **rådgivende utvalg**, som opprettes av verneområdestyret.

Nasjonalparkforvalter

Sekretær for nasjonalparkstyret
Ansettes av fylkesmannen
Forankres i fylkesmannens fagmiljø
Underlagt nasjonalparkstyret

19

Foto: Marianne Gjerv

Nasjonalparkforvalteren er sekretær for nasjonalparkstyret og underlagt verneområde-/nasjonalparkstyret i alle saker som angår forvaltningen av verneområdet.

Forvaltningen skal være kunnskapsbasert. Derfor ansettes forvalteren hos fylkesmannen og forankres i fylkesmannens fagmiljø.

Nyttiggjør seg hele fylkesmannsembetets kompetanse (både innenfor naturforvaltning, landbruk og ikke minst fylkesmannens juridiske kompetanse).

Saksbehandling

Nasjonalparkstyret fatter vedtak om forvaltningen av verneområdet
Fylkesmannen kan påklage styrets vedtak
Direktoratet for naturforvaltning forbereder klagesaken
Miljøverndepartementet er klagemyndighet

20

Foto: © Bård Løken/ NN/ Samfoto

Nasjonalparkstyret fatter alle beslutninger om forvaltning av verneområdet.

Nasjonalparkforvalteren, som er sekretær for styret, utarbeider innstillingen.

Alle vedtak må ligge innenfor rammen av verneforskriftene og være i samsvar med nasjonale og internasjonale målsettinger.

Fylkesmannen eller andre, som f.eks organisasjoner, kan påklage styrets vedtak.

Klagen avgjøres av Miljøverndepartementet etter at klagesaken er forberedt av Direktoratet for naturforvaltning.

Små verneområder

Kommunen kan få forvaltningsmyndighet
Krav til kompetanse
Fylkesmannen er forvaltningsmyndighet
hvis kompetansekrav ikke er oppfylt

21

Foto: Marianne Gjerv

Bilde: Svartådalen naturreservat i Trollheimen

Kommuner som ønsker det, kan også få forvaltningsansvaret for små verneområder.

Forutsetningen er at de kan dokumentere at de har tilstrekkelig ressurser, god naturfaglig kompetanse, et effektivt og faglig forsvarlig forvaltningsmiljø, og gode samarbeidsrutiner med grunneiere, brukergrupper og organisasjoner.

Dersom kommunene ikke oppfyller kravene, skal fylkesmannen være forvaltningsmyndighet.

Vedtak fattet av kommunene eller verneområdestyret, kan påklages til Miljøverndepartementet. Klagen forberedes av Direktoratet for naturforvaltning.

Miljøfaglig fellesskap og naturveiledning

Oppbygging av miljøfaglige fellesskap i geografisk nærhet til verneområdene. Økt fokus på naturveiledning.

Sentrene utvikles til knutepunkt for naturformidling og naturveiledning. Samlokalisering av bl.a. nasjonalparkforvalter, Statens naturoppsyn, naturveiledere og andre fagpersoner med tilknytning til verneområdet.

Synergieffekten må utnyttes. Faglig samlokalisering vil legge grunnlag for en kunnskapsbasert forvaltning og utvikle viktige kompetansemiljøer i lokalsamfunnene.

Det er behov for å etablere flere sentre. Sentrene må utvikles enhetlig, slik at de blir gjenkjennbare i forhold til alle nasjonalparkene. Vi vil se nærmere på finansieringsmodellen.

Nasjonalsenterslandsbyene bidrar i markedsføring av nasjonalparkene. Det er en kobling til naturbasert reiseliv. Fylkeskommunen har også en viktig rolle.

Videre prosess

Kommunene inviteres til å sitte i nasjonalparkstyrene

Beslutninger om opprettelse av styrer

Fylkesmannen deltar i konstitueringsprosessen

Nasjonalparkstyrene med innspill til lokalisering av knutepunkt

23

Foto: Trym Ivar Bergsmo

Videre prosess:

Kommunene inviteres til å sitte i nasjonalparkstyrene.

Beslutninger om opprettelse av styrer.

Fylkesmannen deltar i konstitueringsprosessen.

Nasjonalparkstyrene med innspill til lokalisering av knutepunkt.

Informasjon og opplæring

Direktoratet for naturforvaltning
hovedansvarlig, sammen med
fylkesmennene, i opplæring av
kommunene i
naturmangfoldloven

Kurslederkurs – Gardermoen 12.
og 13. januar 2009

Kurs for kommuner,
organisasjoner og andre – våren
2010

Veiledere

2010 budsjettet: 8 mill kr

Foto: © Ove Bergesen / NN / Samfoto

Foto: © Tom Schandy / NN / Samfoto

24

Foto: John Bjarne Jordahl

Som ledd i oppfølgingen av naturmangfoldloven, som trådte i kraft 1. juli 2009, driver vi nå med informasjon og kursing.

Det vi særlig vil legge vekt på, er å gi de instanser, organisasjoner mv. som skal bruke og praktisere loven, den nødvendige opplæringen.

Det vil særlig være behov for opplæring av kommunene. Også sentrale sektormyndigheter og organisasjoner vil trenge opplæring.

Mer konkret innebærer det:

- Direktoratet for naturforvaltning har hovedansvar, sammen med fylkesmennene, for opplæring av kommunene og andre.
- Kurslederkurs – 12. og 13. januar 2010.
- Kurs for alle landets kommuner – våren 2010
- Veiledere

Rovviltpolitikken

Bestandsmål for ulv

Bestandsmål for bjørn

25

© Bo Kristiansson

© Erling Maartman

Hovedtrekkene i stortingsforliket om rovviltpolitikken fra 2004 skal videreføres. Den todelte målsettingen står fast.

Det skjer mye positivt i de ulike fylkene, ikke minst når det gjelder arbeid med forebyggende tiltak. F.eks. har man i utfordrende fylker som Hedmark og Nord-Trøndelag, over flere år jobbet med rovviltsikre gjerder. Erfaringene fra bruken av slike gjerder er i all hovedsak positive.

Det er samarbeid med Sverige om fordeling av grenseulv. Ny vurdering av bestandsmål blir innenfor rammen av internasjonale konvensjoner (Bernkonvensjonen).

Fullføre ny bestandsregistrering og utredning av modell for beregning av antall ynglinger av bjørn. Ny vurdering av bestandsmål.

Jeg er opptatt av at best mulig tilgjengelig kunnskap legges til grunn i de vurderingene som skal bli gjort i prosessen med nye bestandsmål. For eksempel er det viktig å se på genetiske utfordringer i ulvebestanden. Vi må også sette oss inn i den nye rovviltpolitikken i Sverige (behandlet 21.10.09), og ta med oss dette inn i videre vurderinger.

Regjeringen vil innen utgangen av 2010 invitere Stortinget til et bredt forlik om bestandsmål for ulv og bjørn.

Bestandsregistrering av rovdyr styrkes, blant annet gjennom årlig DNA-registrering av bjørn og jerv over hele landet, å se på mulige forbedringer med tanke på økt lokal deltagelse, samt utvikling av ny modell for å vurdere antall årlige ynglinger av bjørn. Styrket kommunikasjon av resultater fra overvåkingsprogrammet blir også sentralt i tiden fremover.

Effektivisere skadefelling, blant annet skal det offentliges ansvar forsterkes og klargjøres. Sentrale elementer i videre prosesser er økonomisk kompensasjon til kommunale fellingslag fra første dag, samt økt satsing på opplæring og kompetanse lokalt/regionalt.

Det vil bli foretatt en gjennomgang og iverksatt nødvendige tiltak både innenfor rovviltforvaltningen og reindriften, med sikte på å sikre situasjonen for sørsamisk tamreindrift. Rapporten fra arbeidsgruppen i Nord-Trøndelag vil være et naturlig utgangspunkt for videre oppfølging.

Regjeringen vil ha en fortsatt sterk satsing på forebyggende og konfliktdempende tiltak i rovviltforvaltningen, og gi omstillingsmidler i prioriterte rovdyrområder når dette anses hensiktsmessig.

Nødverge for hund og erstatningsordning for husdyr

27

Regjeringen vil endre erstatningsordningen for husdyr med sikte på at faktisk rovdyrtap skal erstattes. I det videre arbeidet med dette er det viktig med grundige utredninger og inngående kunnskaper om ulike tapsårsaker og omfanget av disse. Endring av erstatningsordningen må være kunnskapsbasert og bredt forankret.

Regjeringen vil også arbeide videre med spørsmålet om innlemmelse av hund i nødvergebestemmelsen. I første omgang blir det naturlig å se nærmere på svenske erfaringer på området før vi setter i gang videre prosess på dette punktet.

Økosystembasert vannforvaltning

Soria Moria II:

“Norsk vannforvaltning skal bli mer helhetlig og økosystembasert”

“Regjeringen skal sørge for en bærekraftig utnyttelse av vannressursene. Sikkerhet og miljø skal stå sentralt ved tiltak i vassdrag”

Forvaltningsplan med miljømål og tiltak

Miljørevisjon av vannkraftutbygginger

28

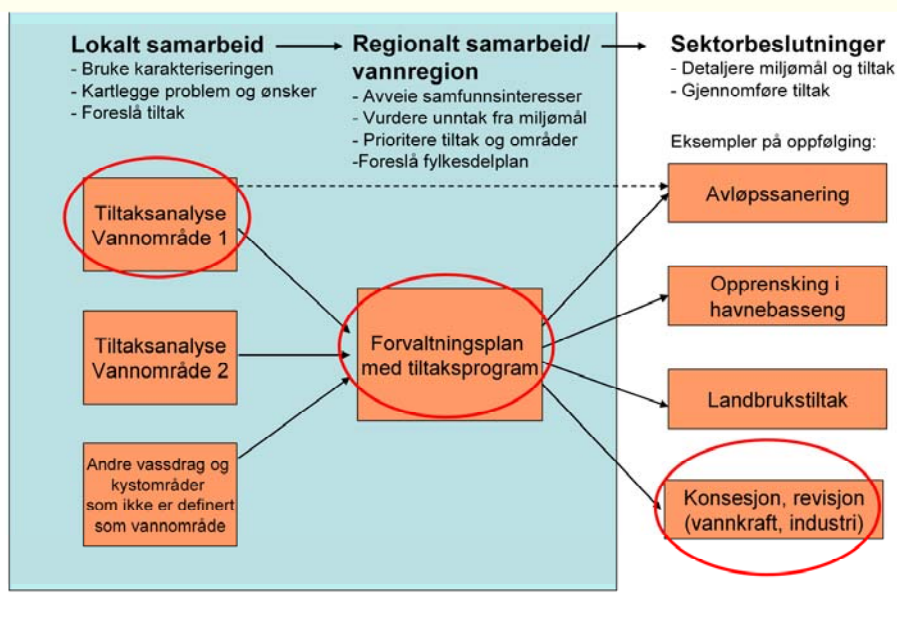
Foto: Marianne Gjerv

Vi får en ny æra i vannforvaltningen gjennom et system for helhetlig, økosystembasert vannforvaltning etter vanndirektiv og -forskrift. Dette er gjennomføringen av naturmangfoldloven på vannsiden.

Soria Moria II er klar - i tillegg til det prinsipielle som står på lysarket, er oppfølgingen av vanndirektivet og vannforskrift eksplisitt nevnt:

- det skal gjennomføres tiltak for å nå miljømålet om god økologisk tilstand i utvalgte vassdrag og kystområder innen 2015,
- de regionale vannforvaltningsplanene skal ha en økosystembasert tilnærming og omfatte miljøpåvirkninger og tiltak i vassdragene og kystområdene.

Først utredning og plan – så sektorvedtak

29

Kilde: Miljøverndepartementet

Miljørevisjon av vassdragskonsesjoner må ses i sammenheng med forvaltningsplanene, og sammenhengen er for meg veldig klar.

Først lages det tiltaksanalyser på lokalt nivå for enkelte vassdrag og kystområder (sektormyndigheter og tiltakshavere må være med å utrede tiltak).

Dette settes så sammen til en regional plan som vedtas og godkjennes av kongen (her er sektormyndighetene igjen representert i vannregionutvalget).

Så kommer oppfølgingen: sektorene vedtar med sitt lovverk de enkelte tiltak som skal til for å nå miljømålene.

Miljørevisjoner

Vi står foran en rekke miljørevisjoner av gamle vassdragskonsesjoner, ca 400 i alt før 2022.

På bildet ser dere en faksimile fra et debattinnlegg i Aftenposten (08.10.09), der tre ordførerne fra hvert av de tre regjeringspartiene framfører en oppfatning som mer og mer har festet seg rundt om i landet. De mener at tiden nå er kommet for ordentlig miljøforbedring i de av vassdragene våre som har knallharde utbygginger fra mer enn 50 år tilbake. Folk er lei av å gå å se på tørre elvestrekninger. Kraftsektoren er dessuten den eneste sektoren som hittil har sluppet unna radikale fornyelser av miljøvilkår i eldre konsesjoner. Se bare hva som har skjedd innen industrien de siste tiårene.

Miljøvernmyndighetene skal være høyt på banen i disse sakene. Jeg vil at fylkesmannen også skal prioritere sakene høyt.

Fylkesmannens rolle vil særlig være å bidra til et faglige godt miljøgrunnlag når miljømål og tiltak skal fastsettes i planen. Når revisjonene først blir gjennomført, bør fylkesmannen ha en klar rolle og god innflytelse, både når det gjelder å få åpnet for revisjon, og i det oppfølgende arbeidet med revisjonsdokumentet og vurderingen av avbøtende tiltak.

Fylkeskommunen som vannregionmyndighet

31

Resultat av forvaltningsreformen: Fylkeskommunen tar over som vannregionmyndighet fra årsskiftet.

På mange måter faller nå brikkene litt mer på plass. Alle gjør det de er best på: fylkeskommunen på plan og prosess, fylkesmannen på vannfag/vanndata og vannfaglig veiledning.

Det er viktig å understreke at fylkesmannen fortsatt har en veldig viktig rolle i dette arbeidet. De har fortsatt flere plasser ved bordet innen landbruk og miljø. Fylkesmannen har mye av fagkunnskapen, og fylkesmannen er også en viktig sektormyndighet!

Økonomi: Vi fikk til et anstendig budsjett for inneværende år med 18 mill kr i pluss, men vi klarte ikke det samme løftet for 2010, slik St. prp. 75 forutsetter. Vannarbeidet er et langsiktig og meget viktig arbeid, som dessverre altfor få kjenner til.

2010 er et år der vi både må få Fylkeskommunen til å "ta ballen", der det skal etableres 150 lokale vannområdeutvalg og der dere hos fylkesmannen får en enda større jobb med å skaffe vannfaglig grunnlag for alle disse nystartede vannområdene.

Vi vil gjøre alt for å komme tilbake med et nytt godt budsjett i 2011.

Gulen, 24. mai 2007

Lærdom:

Tilsyn er viktig

Være tidlig ute

Risikokommunikasjon

Være mer "mistenksomme"
og ikke "stole" på alle
opplysninger som gis

32

Foto: Wilhelm Benditsen

24. mai 2007 eksploderte en tank på Vest Tanks anlegg i Sløvåg i Gulen kommune. Tanken inneholdt bl.a svovelforbindelser etter avsvovling av oljeprodukter. Bedriften hadde ikke tillatelse til avsvovling. I etterkant har mange opplevd helseplager, og lokalbefolkningen har vært usikre på mulige langtidsvirkninger.

Gulen-saken er spesiell. Farlig avfall-bransjen er en bransje som til dels skiller seg fra mange av de andre bedriftene det føres tilsyn med på forurensningsområdet. Virksomheten tjener penger på å motta avfallet, men har utgifter med behandlingen.

Gulen-saken har lært oss mye både om risikokommunikasjon og om tilsyn. Jeg er opptatt av tilsynsaspektet.

Ta stikkprøver selv. Av og til bør en få inn en tredjepart for å ta representative prøver. Denne type saker håndteres ikke av fylkesmannen. Men saken viser viktigheten av å være "tidlig ute", og viktigheten av å bruke mer ressurser på tilsyn.

Regjeringen styrker fylkesmennenes tilsynsarbeid

Økte gebyrinntekter på 10 mill gir 14 nye årsverk

Rask og streng reaksjon på alvorlige avvik

Følge opp alvorlige avvik med tvangsmulkt og anmeldelser

Avdekke miljøkriminalitet

33

Foto: Marianne Gjerv

I statsbudsjettet for 2010 økes gebyrposten for tilsyn og kontroll hos fylkesmennene med 10 mill. kr. Dette dekker både konsesjon og tilsyn. Det er lenge siden vi har hatt en så stor og viktig økning i ressursene til tilsynsarbeidet hos fylkesmennene. Nå gjelder det at dere drar ut på tilsyn, ansetter folk som kan gjennomføre tilsynsoppgavene. Vi skal fortsatt ha "trøkk" på landsomfattende kontrollaksjoner. Rask oppfølging av alvorlige avvik er viktig. Det bør følges opp med tvangsmulkt og anmeldelser.

En del bedrifter bryter bevisst miljøregelverket. Det trengs mer dypdykk for å ta unnasluntrere og de som ikke følger opp miljøkrav (eks Gulen). Vi må ha nok tid og ressurser til å avdekke miljøkriminalitet.

Etter hvert vil enkelttillatelser bli erstattet av standardkrav for en del bransjer (industriforskriften). Dette vil bety at flere virksomheter omfattes av miljøkrav. Dette må følges opp med tilsyn. Behovet for tilsyn vil øke i årene fremover, og årets budsjettøkning er et viktig skritt på veien mot en styrking av tilsynet.

Klima- og energiplanlegging i kommunene

Foto: Marianne Gjerv

Foto: Marianne Gjerv

Tiltak og virkemidler for:

Utslippsreduksjoner
Energieffektivisering
Miljøvennlig energiomlegging

Hensyn til natur, jf naturmangfoldloven

Fylkesmannen:
veilede - innsigelse
hvis nødvendig

34

Kommunen har virkemidler som omfatter om lag 20 prosent av klimagassutslippene i Fastlands-Norge. Kommunene har mange muligheter til å påvirke utslippene (blant annet som tjenesteytere, myndighetsutøvere, innkjøpere, eiendomsbesittere og arealplanleggere).

Hensynet til klima er sentralt i den nye plan- og bygningsloven, som trådte i kraft 01.07.09.

Regjeringen vedtok tidligere i høst en statlig planretningslinje for kommunal klima- og energiplanlegging. Etter planretningslinjen skal kommunen i kommuneplanarbeidet innarbeide tiltak for å redusere utslipp av klimagasser og sikre effektiv energibruk og miljøvennlig energiomlegging. Retningslinjen viser statlige forventninger til kommunene på dette feltet.

Kommunene bør få en oversikt over utslipp og energibruk, gjøre fremskrivninger ved "business as usual", sette ambisiøse mål for utslippsreduksjoner, energieffektivisering og miljøvennlig energiomlegging. Tiltak og virkemidler bør kobles opp til målene som settes.

Handlingsprogram med tydelig ansvarsfordeling for oppfølging, er viktig.

Planretningslinjen gir grunnlag for innsigelse fra fylkesmannen ved arealplanlegging i strid med retningslinjen. Fylkesmannen har også en veiledningsrolle.

Global temperaturøkning begrenses til 2°C

Foto: Marit Nyborg

Foto: Vladimir Romanovsky

Foto: Marianne Gjerv

Foto: Miljøverndepartementet

35

Global oppvarming har allerede ført til store endringer, både for mennesker og miljø. Vi ser smelting av is i nord, mer ekstrem tørke i varme strøk og hyppigere og mer intens nedbør og skred og flom i mange land. I følge FNs klimapanel, må utslippsveksten stanse innen 2015 og utslippene reduseres med 50-85 prosent innen 2050 om vi skal nå 2 gradersmålet. Det innebærer at de rike landene må redusere sine utslipp med 25-40 prosent fra 2000 til 2020.

Norge jobber for at en ny global klimaavtale skal ta utgangspunkt i 2 graders målet. Men alle må huske at også 2 grader har konsekvenser: Da 2 gradersmålet ble lest i Bangkok i fjor, sto applausen stod i taket. Da reiste Mikronesia flagget og sa at det var første gang i FNs historie at det var blitt applaudert for et mål som betød at et av medlemslandene vil forsvinne – og ja – det er sant Mikronesia vil forsvinne i havet ved 2 grader +.

Politisk press fram mot København

Vi er avhengig av både Kina og USA for å få en avtale i København. USA og Kina står hver for rundt 20 prosent av verdens utslipp av drivhusgasser fra kull, olje og gass.

USA arbeider nå hardt for å få vedtatt sin klima- og energipakke (the Markey-Waxman bill). Senatet skal behandle lovforslaget i høst. Dersom loven ikke går gjennom senatet, vil USA sannsynligvis få problemer med å forplikte seg til et kvantitativt mål for utslippsreduksjoner i København.

USAs president Obama, gjentok nylig sin sterke støtte til en ny klimaavtale i København. Han fikk langt på vei følge av Kinas president, Hu Jintao, som også varslet kutt i økningen i CO₂-utslipp. I tillegg gjentok den japanske statsminister Yukio Hatomaya landets ambisjon om 25 prosent kutt i CO₂-utslipp innen 2020. Disse signalene er positive i forhold til å få en avtale i København. Men problemet med forholdet mellom rike og fattige land, og hvem som skal betale for klimakuttene, er ikke løst.

Vi har alt vi
trenger, kanskje
med unntak av
politisk vilje...

...men politisk
vilje er en
fornybar ressurs.

Al Gore,
Nobelprisvinner